

เพื่อเผยแพร่ทันที

รายงานฉบับใหม่เห็นถึงผลกระทบจากการบุกรุกของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

นครหลวงเวียงจันทน์, สปป.ลาว วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2564 – รายงานสองฉบับที่เผยแพร่ในวันนี้ โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงเปิดเผยว่า การทำประมงยังคงเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว ไทย และเวียดนาม แต่การทำประมงที่มากเกินไปและความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยที่เกิดจากการเติบโตของประชากรมนุษย์อย่างรวดเร็ว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังส่งแรงกดดันต่อการประมงในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศทางน้ำของลุ่มน้ำกำลังส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม

รายงานสองฉบับดังกล่าว คือ “รายงานสถานะและแนวโน้มของความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของปลาในลุ่มน้ำโขงตอนล่างระหว่างปี พ.ศ. 2550-2561” (“Status and Trends of Fish Abundance and Diversity in the Lower Mekong Basin during 2007–2018” : FADM) และ “รายงานการติดตามผลกระทบทางสังคมและการประเมินความเปราะบางปี พ.ศ. 2561” (“Social Impact Monitoring and Vulnerability Assessment 2018” : SIMVA) พบว่าคริวเรื้อนยังคงพึ่งพาทรัพยากรน้ำซึ่งอยู่ภายใต้แรงกดดันที่เพิ่มมากขึ้น

“การศึกษาเหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างรับผิดชอบ การสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระดับภูมิภาคและระดับชาติ และความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งขึ้นเพื่อปกป้องทรัพยากรน้ำในแม่น้ำโขงและทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง” ดร.อัน พิช ฮัตตา ประธานเจ้าหน้าที่บริหารของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงกล่าว

รายงานทั้งสองฉบับแนะนำว่า จำนวนสัตว์น้ำต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อให้แน่ใจว่ามีปริมาณอาหารที่เพียงพอสำหรับผู้คนหลายล้านคนที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง และป้องกันความเปราะบางของรายได้คริวเรื้อนต่อไป จากข้อมูลของรายงานการติดตามผลกระทบทางสังคมและการประเมินความเปราะบางปี พ.ศ. 2561 จากจำนวน 2,800 คริวเรื้อนที่ทำการสำรวจ พบว่ามีร้อยละ 35 จากผลการสำรวจจะระบุว่ารายได้ลดลง และร้อยละ 32 ระบุว่ารายได้เท่าเดิม โดยมีเพียงร้อยละ 26 เท่านั้นที่ระบุว่ามียาได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่ร้อยละ 6 ระบุว่ารายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559

การเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงประสงค์ในทรัพยากรน้ำ ซึ่งรวมถึงการเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปลา สัตว์น้ำและพืชอื่นๆ กำลังส่งผลกระทบต่อรายได้ของคริวเรื้อนซึ่งประมาณร้อยละ 22 ของผลการสำรวจจะระบุว่าได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว

แต่การดำรงชีวิตในสาขาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ซึ่งรวมถึงการจ้างงานที่ได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือธุรกิจ หรือการค้า กำลังมีบทบาทสำคัญมากขึ้นและอาจลดความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรน้ำของแม่น้ำโขง รายงานทั้งสองฉบับเตือนว่ายังมีประเด็นสำคัญที่ต้องมีการปรับปรุงซึ่งมีความเกี่ยวพันเชิงนโยบายสำหรับรัฐบาล เพื่อให้ชุมชนได้รับการปกป้องจากภัยที่เกี่ยวข้องกับน้ำและความเปราะบางที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศ

รายงาน “สถานะและแนวโน้มของความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของปลาในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างระหว่างปี พ.ศ. 2550-2561” จำนวน 138 หน้า ฉบับนี้ เป็นการศึกษาขนาดใหญ่ครั้งแรกในการพิจารณาความแปรผันของความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของปลาในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างทั้งเชิงพื้นที่และเวลา โดยใช้ข้อมูลการตรวจสอบการประมงระยะยาวของคณะกรรมการแม่น้ำโขง จากการศึกษาพบว่า ชุมชนประมงในเกือบทุกพื้นที่ประมงของลุ่มแม่น้ำโขงถูกรบกวน โดยเฉพาะใน สปป. ลาวและเวียดนาม พบว่าอัตราการจับปลาลดลงที่สถานีสำรวจสองในสี่แห่ง และสามในห้าแห่งตามลำดับ

ส่วนหนึ่งของข้อแนะนำโดยรวมอันได้มาจากการศึกษาดังกล่าว ได้เรียกร้องให้รัฐบาลของประเทศภาคีสมาชิกของคณะกรรมการแม่น้ำโขงทั้งสี่ประเทศบังคับใช้กฎหมายการประมงระดับชาติ และการร่วมกันดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการและพัฒนาประมงลุ่มแม่น้ำโขงที่ได้รับการอนุมัติเพื่อฟื้นฟูชุมชนประมงที่ประสบปัญหา นอกจากนี้ ยังเสนอการบูรณาการแผนการจัดการแม่น้ำเพื่อจัดการกับความเสี่ยงจากการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำที่เพิ่มขึ้น

การเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาได้ดำเนินการทุกวันระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง 2561 โดยชาวประมง ณ สถานีเก็บตัวอย่างจำนวน 38 สถานีตามแนวแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขาที่สำคัญ แต่มีเพียง 25 สถานีเท่านั้นที่ได้รับการคัดเลือกสำหรับการศึกษา เนื่องจากสถานีอื่น ๆ ไม่มีความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยมีสถานีเก็บตัวอย่าง 11 สถานีอยู่ในกัมพูชา 4 สถานีใน สปป. ลาว และอีก 5 สถานีในประเทศไทยและเวียดนาม จากจำนวน 25 สถานี

ในขณะที่ รายงาน “การติดตามผลกระทบทางสังคมและการประเมินความเปราะบางปี พ.ศ. 2561” ซึ่งมีจำนวน 168 หน้า ได้รวบรวมข้อมูลและสารสนเทศใหม่ ๆ ที่ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพสังคม ความเปราะบาง และความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนตามลำน้ำโขง หนึ่งในผลการศึกษาที่โดดเด่นจากรายงานฉบับนี้พบว่า อุบัติการณ์น้ำท่วมที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำ

ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2561 ประมาณร้อยละ 62 ของกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน ประสบความสูญเสียและความเสียหายจากอุทกภัย ในจำนวนนี้ประเทศไทยมีสัดส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 80 ในขณะที่เวียดนามมีสัดส่วนต่ำสุดที่ร้อยละ 42 ทั้งนี้ ร้อยละ 25 ของกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านระบุว่า ผลกระทบจากอุทกภัยเลวร้ายมากขึ้น และร้อยละ 25 ระบุว่าผลกระทบเหล่านี้เลวร้ายลงในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมาและรุนแรงมากกว่าปีก่อนหน้า และเมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจในปี พ.ศ. 2557 พบว่า ความสูญเสียและความเสียหายจากผลกระทบจากสภาพอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำท่วมได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ

การสำรวจเพื่อติดตามผลกระทบทางสังคมและการประเมินความเปราะบาง ปี พ.ศ. 2561 ดังกล่าว เป็น การสำรวจครั้งที่สามและได้ดำเนินการในพื้นที่ศึกษาเดียวกันโดยใช้วิธีการสำรวจเหมือนกับการศึกษาใน ปี พ.ศ. 2559

รายงานฉบับนี้ยังเผยให้เห็นว่า ร้อยละของครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการทำประมงลดลงทั่วทั้งภูมิภาคจาก ร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นประมาณร้อยละ 37 ในปี พ.ศ. 2561 สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการลดลง ของจำนวนปลาที่จับได้ และส่วนหนึ่งมาจากการเติบโตในโอกาสทางเศรษฐกิจและความหลากหลายใน การดำรงชีวิตอื่น ๆ

ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดความเปราะบางทางสังคม บทบาททาง เพศตามประเพณียังคงเป็นที่แพร่หลายในหลายพื้นที่ของลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำด้าน การจ้างงานและการจ่ายเงินระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าจะมีโอกาสได้รับ ความไม่เท่าเทียมทางเพศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นครัวเรือนที่มีแม่เลี้ยงเดี่ยว การสำรวจพบว่าร้อยละ 19 ของครัวเรือนมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 81 เป็นผู้ชาย โดย สปป. ลาวและเวียตนามมี อัตราครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิงต่ำที่สุดที่ร้อยละ 13 ในขณะที่ประเทศไทยมีอัตราสูงสุดที่ ร้อยละ 27

นอกจากรายงานการศึกษาทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าวแล้ว การติดตามข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงร่วมกับประเทศภาคีสมาชิก ได้แก่ รายงานสถานการณ์ลุ่ม น้ำปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นการศึกษาขนาดใหญ่ครั้งแรกซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบคลุมในลุ่มแม่น้ำโขงทั้งหมดรวมทั้งลุ่มน้ำโขงตอนบน

- จบ -

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อ:

คุณ Sopheak Meas, เจ้าหน้าที่ด้านสื่อสารองค์กร (สำหรับสื่อมวลชน)

สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการแม่น้ำโขง

อีเมล : sopheak@mrcmekong.org

###